

POLSKA AKADEMIA NAUK
Instytut Historii

KWARTALNIK
HISTORYCZNY

ROCZNIK LXI

Nr 3

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE
WARSZAWA 1954

111 111
110 110
POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK HISTORYCZNY

ROCZNIK LXI

Nr 3

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE
WARSZAWA 1974

KOMITET REDAKCYJNY

Juliusz Bardach, Iza Biezuńska, Aleksander Gieysztor,
Leon Grosfeld, Henryk Jabłoński, Witold Kula,
Bogusław Leśnodorski — redaktor naczelny, Janina Żurawicka

ADRES REDAKCJI

Warszawa, Instytut Historii PAN, Rynek Starego Miasta 29/31

A. 96

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE - 1954
Warszawa 1, Krakowskie Przedmieście 79

Nakład 2877+113	Oddano do składania 25.VI.54
Arkuszy druk. 29,75 Ark. wyd. 47,5	Podpisano do druku 5.IX.54
Papier druk. saf. 70 g 70×100 V kl.	Druk uk. we wrześniu 1954
Cena zł 15.—	Zamówienie 258 5-B-18577

Stol. Zakł. Graf. Drukarnia Naukowa, Warszawa, Śniadeckich 8

Ważniejsze dostrzeżone błędy i omyłki w numerze 2/54
 „Kwartalnika Historycznego“

Str.	wiersz		zamiast	powinno być
	od góry	od dołu		
11		19	naszego narodu.	naszego narodu,
62	23		anachronistycznej	anachronistyczne“
62		7	podp. Noske	podp. Noske“
65		30	modlitwa Mickiewicza,	modlitwa Mickiewicza“,
67	6		Austrii“, ¹⁸	Austrii ¹⁸ ,
197		9	nic też ²	nic też
198		14	³ Za to jako	³ Za to jakoby
208		5	W. Kalina	W. Kalinka
115		19	na pudzie)	na pudzie (
185		21	10 szefli owsa	20 szefli owsa
216		22	O. Górka	O. Górka
243	16		B. Budzyka	K. Budzyka
264		8	1730	1630
325		4	Archiwum Żydowskiego Instytutu Historycznego Archiwum Wydziału	Archiwum Żydowskiego Instytutu Historycznego i Archiwum Wydziału
362	19		Historii Partii,	Historii Partii
394	18		prośbę 1935	próbę 1953

SPIS TREŚCI

Franciszek Ryszka — Stanisław Ziemia — Dwa dziesięciolecia huty „Kościuszko“	3
Z b i g n i e w W ó j c i k — Feudalna Rzeczpospolita wobec umowy w Perejasławiu	76
E d m u n d C i e ś l a k — Rewolty gdańskie w XV w. (1416-1456)	110
K a r o l M a l e c z y Ń s k i — Uwagi o powstaniu górników w r. 1220	143
I r e n a R y c h l i k o w a — Stosunki społeczno-gospodarcze i walka klasowa w dobrach Poręby Wielkiej w drugiej połowie XVIII wieku. . . .	156
K a r o l O b e r m a n n — Działacze niemieckiego Oświecenia wobec Polski	192

POLEMIKA

S t e f a n K i e n i e w i c z — Jeszcze na temat zadań historii historiografii	197
K o n s t a n t y G r z y b o w s k i — Uwagi o prospekcie II tomu uniwersyteckiego podręcznika historii Polski 1764—1864	201
W ł a d y s ł a w S o b o c i Ń s k i — Uwagi o prospekcie II tomu uniwersyteckiego podręcznika historii Polski 1764—1864	208

RECENZJE

Archiv Marksa i Engelsa, t. XI, 1948, t. XII, 1952 — J e r z y J e d l i c k i .	218
M. O. Koswien, Oczerki istorii pierwoytnoj kultury — T a d e u s z L a l i k	227
M. O. Koswien, Matriarchat. Istoria problemy — J e r z y K u l c z y c k i	231
B. A. Kołczin, Czernaja mietalłurgia i mietalłobrabotka w drierwniej Rusi (domongolskij period) — B e n e d y k t Z i e n t a r a	235
Revisio bonorum Episcopatus Vladislaviensis facta a. 1598. Inwentarz dóbr stołowych Biskupstwa Włocławskiego z r. 1598, wyd. L. Żytkowicz — L u d w i k Ł y s i a k, W a c ł a w U r b a n	239

Teki Archiwalne z. I — Emanuel Rostworowski	254
Z dziejów Odrodzenia w Polsce. Teki Archiwalne z. II — Henryk Rutkowski	259
G. D. H. Cole, A. W. Filson, British Working Class Movements. Select Documents 1789—1875 — Krystyna Murzynowska	263
Komuna Paryska 1871 — Tadeusz Łepkowski	272
F. Kupfer, Ber Meisels i jego udział w walkach wyzwoleniczych narodu polskiego (1846, 1848, 1863—64) — Stefan Kieniewicz	275
Artur Eisenbach, Hitlerowska polityka eksterminacji Żydów w latach 1939—1945 jako jeden z przejawów imperializmu niemieckiego — Maria Turlejska	280
Albert Schreiner, Zur Geschichte der deutschen Aussenpolitik 1871—1945 — Janusz Pajewski	286
E. I. Rubinsztejn, Politika niemieckiego imperializmu w zapadnich polskich ziemiach w konce XIX — naczale XX wieku — Karol Koranyi	296
James Burnham, Containment or Liberation — Karol Lapter	299
Atlas Wojskowo-Historyczny. Walka Gwardii Ludowej i Armii Ludowej w latach 1942—1945 — Stanisław Herbst	305
Materiały i Studia t. I, Seria historyczna Instytutu Nauk Społecznych przy KC PZPR — Bogusław Leśnodorski	306
Zapiski bibliograficzne	315

ŻYCIE NAUKOWE W KRAJU

Dyskusja nad planem prac na rok 1955 na Radzie Naukowej IH PAN	337
Dyskusja nad I, III i V odcinkiem podręcznika historii Polski — Leonida Żytkowicz	339
Konferencja w sprawie historii Śląska okresu kapitalizmu — Adam Galos	358
Sesja naukowa poświęcona ideologii i działalności Braci Polskich — Halina Kowalska	360
Konferencja w Krakowie poświęcona problemowi walki klasowej chłopów w drugiej połowie XVIII w. — Jerzy Koweccki	365
Dyskusja nad makietą pierwszego tomu „Zarys historii państwa i prawa polskiego“ — Monika Senkowska	373
Z pobytu w Polsce historyków radzieckich A. M. Pankratowej i J. A. Chrienowa	382
Doroczny Zjazd Delegatów Polskiego Towarzystwa Historycznego	383
Obrona prac kandydackich w Instytucie Nauk Społecznych przy KC PZPR oraz na wyższych uczelniach	386
Z wydarzeń naukowych	396

ŻYCIE NAUKOWE ZAGRANICĄ

Z prac historyków radzieckich

O pracy Instytutu Historii Akademii Nauk ZSRR	402
Walka chłopów o ziemię w niektórych krajach Europy południowo-wschodniej w okresie przyływu fali rewolucyjnej 1918—1923 w najnowszej literaturze radzieckiej — J u l i a n C h m u r a	406
Z działalności naukowej historyków radzieckich	409
Zjazd historyków w Bremie — K r y s t y n a K e r s t e n o w a	412
Prace nad uniwersyteckim podręcznikiem historii republiki czechosłowackiej — W i t o l d K u l a	417
Československý Časopis Historický — A l i n a S z k l a r s k a	419
Z nowszych badań nad dziejami francuskiej rewolucji burżuazyjnej — T a d e u s z Ł e p k o w s k i	424
Spór o marksistowską bizantynistykę fragmentem walki ideologicznej na terenie Anglii — H e n r y k K a t z	434
Burżuazyjna nauka o starożytności na usługach reakcyjnej polityki — M a r i a J a c z y n o w s k a	444

INFORMACJA ARCHIWALNA

Przegląd i charakterystyka zasobów archiwalnych Bydgoszczy, Gdańska i Torunia z zakresu dziejów ruchu robotniczego w latach 1870—1914 na Pomorzu Wschodnim — A d a m D y g d a ł a - M a t e u s z P u c i a t a	451
--	-----

KORESPONDENCJA

Braki i usterki tłumaczenia uniwersyteckiego podręcznika historii ZSRR — J a n L e w a n d o w s k i	465
W sprawie walki wyzwolenczej Ukrainy w historiografii polskiej — M a r i a n H. S e r e j s k i	467
*	
Wspomnienie o Zygmuncie Modzelewskim — S t a n i s ł a w A r n o l d	469

ZESZYTY HISTORYCZNE

Redakcja czasopism „Myśl Filozoficzna“, „Economista“, „Kwartalnik Historyczny“ oraz Państwowe Wydawnictwo Naukowe zapowiadają ukazanie się w najbliższym czasie pierwszych numerów wydawnictw periodycznych:

Z E S Z Y T Y F I L O Z O F I C Z N E
Z E S Z Y T Y E K O N O M I C Z N E
Z E S Z Y T Y H I S T O R Y C Z N E

Z e s z y t y zawierają przekłady najcenniejszych prac z dziedziny filozofii, historii i ekonomii, ogłaszanych w czasopismach ZSRR, krajów demokracji ludowej oraz na łamach postępowych czasopism krajów kapitalistycznych. Z e s z y t y ukazywać się będą co kwartał w objętości około 200 stron.

Cena egzemplarza każdego z Zeszytów zł 5.—
Cena w prenumeracie na rok 1955 zł 20.—

Sprzedaż Z e s z y t ó w — w placówkach „Ruchu“ i w księgarniach „Domu Książki“. Wpłaty na prenumeratę: konto PKO nr 1-110-14000, Centralna ekspedycja PPK „Ruch“, Warszawa, ul. Srebrna 12.

Z E S Z Y T Y H I S T O R Y C Z N E Nr 1

- Walka klasowa chłopów na ziemiach zachodnio-ukraińskich w latach 1638-48* — M. W. Horn (przekł. z ros.)
- Przyczynek do charakterystyki sytuacji międzynarodowej podczas wojny wyzwoleńczej narodu ukraińskiego w latach 1648-1654* — B. F. Porszniew (przekł. z ros.)
- Z zagadnień wtórnego państwa i tzw. pruskiej drogi rozwoju kapitalizmu w gospodarce rolnej Niemiec wschodnich* — J. Nichtweiss (przekł. z niem.)
- O roli produkcji towarowej w okresie przejścia od feudalizmu do kapitalizmu* — A. M. Pankratowa (przekł. z ros.)
- Legenda wilsonowska wyrazem kosmopolityzmu w historii czechostowackiej* — J. Hajek (przekł. z czeskiego)
- Jaki „Wschód“ badać należy?* — J. Chesneau (przekł. z franc.)
- Bohaterski rozdział historii KPD. W 35-łeciu powstania Komunistycznej Partii Niemiec* — O. Winzer (przekł. z niem.)
- Walka Komunistycznej Partii Niemiec pod kierownictwem E. Thälmana o jednolity front w pierwszych latach względnej stabilizacji (1924-1927 r.)* — M. Kölling (przekł. z niem.)
- Z przygotowań wielkiej burżuazji niemieckiej do dyktatury faszystowskiej (1929-1933)* — F. Klein (przekł. z niem.)
- Niektóre zagadnienia dotyczące opracowania historii społeczeństwa radzieckiego* — M. Kim, G. Golikow (przekł. z ros.)
- Powstanie chłopów rumuńskich w r. 1907* — M. Kavkova (przekł. z czeskiego)
- Kościół katolicki na Węgrzech w szeregu popierających wojnę przeciw Związkowi Radzieckiemu* — S. Orben (przekł. z węgierskiego).

Ważniejsze błędy i omyłki dostrzeżone w nr 3/54

„Kwartalnika Historycznego“

Str.	Wiersz		Jest	Powinno być
	góra	dół		
161	24		zarobkach	zarębkach
282	20		walki o oporu	walki i oporu
300	11		zmierzu	zmierzchu
309	25		liberatynizm	libertynizm
406		10	atgrarnaja	agrarnaja
440		3	Historia, która odzwierciedla przebogą praktykę w jej rozwoju i doskonaleniu się, z kolei zaś ta zapładnia i ułatwia pracę historyka	Historia odzwierciedla: prze- bogą praktykę w jej roz- woju i doskonaleniu się, z kolei zaś ta ostatnia zapład- nia i ułatwia pracę histo- ryków

**PRENUMERATA CZASOPISM NAUKOWYCH
NA ROK 1955**

Jak najwcześniejsze zamówienie prenumeraty na rok 1955 zapewni nieprzerwaną, regularną dostawę czasopism i pomoże w prawidłowym ustaleniu ich nakładów.

KWARTALNIK HISTORYCZNY

Czasopismo ukazuje się 4 razy w roku. Prenumerata roczna zł 60.—

Tytuł	Ilość nr w roku	Prenumerata roczna zł	Tytuł	Ilość nr w roku	Prenumerata roczna zł
Acta Biochimica Polonica	4	60	Kosmos	6	42
Acta Geologica Polonica	4	80	Kwartalnik Historyczny	4	60
Acta Geophysica Polonica	4	48	Kwartalnik Hist. Kult. Mat.	4	60
Acta Microbiologica Pol.	4	40	Kwart. IPR + Sovietica	4	40
Acta Physica Polonica	4	48	Kwartalnik Neofilologiczny	4	60
Archiwum Budowy Maszyn	4	60	Meander	10	50
Archiwum Hydrotechniki	4	60	Myśl Filozoficzna	4	60
Archiwum Gór. i Hutnictwa	4	60	Nauka Polska (wersja pol.)	4	80
Archiwum Elektrotechniki	4	60	Postępy Astronomii	4	20
Archiwum Mech. Stosow.	4	60	Postępy Fizyki	4	40
Biuletyn PAN Wydz. II	4	20	Postępy Hig. i Med. Dośw.	4	48
Biuletyn PAN „ III	10	50	Przegląd Geograficzny	4	40
Biuletyn PAN „ IV	4	20	Przegląd Historyczny	4	48
Biuletyn PAN „ II	4	20	Przegląd Statystyczny	4	48
Biuletyn PAN „ III	10	50	Przegląd Orientalistyczny	4	48
Biuletyn PAN „ IV	4	20	Roczniki Chemii	4	80
Chrońmy przyrodę ojczyzną	6	24	Sprawozdania z Czynności i Prac PAN	4	40
Czasopismo Geograficzne	4	28	Wiadomości Archeologiczne	4	48
Ekologia Polska	4	28	Wiadomości Chemiczne	12	48
Ekonomista	4	60	Wszechświat	10	48
Folia Biologica	4	48	Życie Szkoły Wyższej	12	96
Geodezja i Kartografia	4	40			

Zamówienia i wpłaty na prenumeratę

Wpłaty na prenumeratę należy przekazywać, na konto PKO nr 1-110-14000, Centralna Ekspedycja PPK „Ruch“, Warszawa, ul. Srebrna 12, podając na blankiecie tytuł zamawianego czasopisma.

Instytucje i biblioteki zamawiające różne czasopisma naukowe winny równocześnie z przekazem P.K.O. podać na powyższy adres wykaz zamawianych czasopism, ilość egzemplarzy każdego tytułu oraz czasokres prenumeraty.

W Warszawie oraz miastach wojewódzkich przyjmuje „Ruch“ zamówienia zbiorowe na czasopisma z dostawą bezpośrednią. Instytucje i biblioteki mogą kierować zamówienia w Warszawie — do Delegatury „Ruchu“, ul. Rutkowskiego 25, tel. 696-96, w miastach wojewódzkich — do miejscowych oddziałów wojewódzkich PPK „Ruch“.